

Het is beter te praten over de woestijn dan in de woestijn

"There is something rotten", er deugt iets niet in de wijze waarop de Nederlandstalige wetenschapsbeoefening dreigt te verdwalen op het pad van geïnternationaliseerde 'bibliometrie' en de andere instrumenten om het belang van publicaties te meten en te wegen. Dat is geen originele maar wel een beklijvende vaststelling en daarom besteedden wij er een werkjaar geleden ruime aandacht aan.¹ Zonder een zweem van paniek, wel met "rustige vastheid", een uitdrukking die geïntroduceerd werd door de premier van een recente Belgische federale regering.²

Maar het is altijd beter om te praten 'over' de woestijn dan 'in' de woestijn. Daarom installeerde de redactie per 1 januari 2010 een internationale adviesraad, hoofdzakelijk samengesteld uit zogenaamde *"wetenschappelijke correspondenten"* die de redactie zullen ondersteunen. De samenstelling van die raad werd meteen opgenomen in het colofon van ons tijdschrift. Het is onze verwachting dat die adviesraad geleidelijk (aan buitenlandse auteurs en lezers) de weg zal wijzen naar *Wt*, dat op die manier een plaats verwerft op het podium van de comparatieve geschiedschrijving omtrent de nationale bewegingen in Europa. Hierdoor wordt de Vlaamse beweging steeds duidelijker gesitueerd in het perspectief van de andere nationale bewegingen in Europa. Tegelijk oriënteren wij ons tijdschrift steeds meer naar de bredere historische dimensies van de Vlaamse beweging en van het Groot-Nederlandse gedachtegoed. Naast het politiek-maatschappelijke aspect, zullen ook de bredere inhoudelijke dimensies vaker aan bod komen, in de eerste plaats de culturele en de sociaaleconomische facetten. Om die tweevoudige beweging – internationalisering én inhoudelijke verbreding op het eigen kennisterrein – te helpen realiseren, maken voortaan drie nieuwe leden deel uit van onze redactie:

1. M.b.t. *Wetenschappelijke tijdingen (Wt)* en de problematiek van de bibliometrie, zie F.-J. Verdoodt, Zal er morgen gras groeien voor de trappen van ons redactiesecretariaat, in: *Wt*, jg. 67, 2008, nr. 3, p. 183-186; F.-J. Verdoodt, Over bibliometrie en andere instrumenten om te wegen en te meten, in: *Wt*, jg. 67, 2008, nr. 4, pp. 271-274 en F.-J. Verdoodt, Wie de brandklok luidt is misschien reeds in veiligheid, in: *Wt*, jg. 68, 2009, nr. 1, pp. 3-5. – *"There is something rotten"*: een toespeling op het bekende *"There is something rotten in the State of Denmark"* van William Shakespeare in zijn *Hamlet* (act 1, scene 4).

2. De bekend geworden uitspraak van de voormalige Belgische federale premier Herman Van Rompuy (°1947), thans voorzitter van de Raad van ministers van de Europese Unie.

Matthijs De Ridder (UA), Maarten Van Ginderachter (UA) en Antoon Vrints (UG). Zij zijn jonge wetenschappers die hun visitekaartje reeds hebben afgegeven aan de academische wereld.

Ten slotte bevat het colofon van *Wt* voortaan eveneens een verwijzing naar de reeds sinds jaren in ons tijdschrift de facto toegepaste techniek van de *peer reviewing*, de anonieme evaluatie van de *Wt*-bijdragen door academici. Die technische term moge dan hoogdravend klinken, het procedé bewaakt anderzijds wel de kwaliteit van onze publicatie.

Wetenschappelijke tijdingen plaatst zichzelf voortaan dus op de kaart van de internationale historiografie. Toch zal onze wetenschappelijke werkvloer uiteraard steeds – en zelfs meer dan ooit – de geschiedenis van de Vlaamse beweging en van de Nederlanden blijven. Want dat blijft, ook na 75 jaar, onverkort onze missie.

Vlaanderen en Groot-Nederland: hun onderlinge verhouding vormt een hybridisch verhaal, zowel naar de inhoud als in de perceptie. Cultureel of politiek? Cultureel én politiek? Reële optie of droomfabriek? Vlaams antibelgicisme en Nederlands ressentiment? Ter linkerzijde of ter rechterzijde van het nationalistisch spectrum? Vele vragen die verstrengeld liggen in de bijna-gordiaanse knoop van het Groot-Nederlandisme.

Die thematiek is dus moeilijk te vatten in enkele schema's en volzinnen. Steeds duidelijker daarentegen worden het parcours én het discours van de Utrechtse hoogleraar, Groot-Nederlander en notoire "*Vlamingenvriend*" Pieter Geyl (1887-1966). Geyl kan beschouwd worden als de schepper van de 'Groot-Nederlandse geschiedschrijving' en hij is, vanuit dat perspectief benaderd, de opponent van de Gentse hoogleraar Henri Pirenne (1862-1935). Pirenne was de initiator van de 'Belgische geschiedschrijving' en daarnaast een baanbrekend en internationaal befaamde historicus. Als tegenstander van de totale vernederlandsing van de Gentse universiteit in 1930, vertrok hij in 1934 naar Brussel, hij eindigde daar zijn academische loopbaan als "*professeur agrégé*" aan de ULB.

Dat Geyls levensgeschiedenis steeds duidelijker en correcter op de voorgrond treedt, is in de eerste plaats de verdienste van de Utrechtse historiograaf en *Wt*-redactielid Pieter van Hees, die in 1961 aan zijn universiteit zijn langdurige queeste begon doorheen de archieven van Pieter Geyl. Een tocht die talloze publicaties zou opleveren en Van Hees a.h.w. voorbestemde om in 2009 Geyls autobiografie *Ik die zo weinig in mijn verleden leef. Autobiografie 1887-1940* te redigeren. Zijn landgenoten Wim Berkelaar en Leen Dorsman waren zijn mede-uitgevers.

Lode Wils, die de paradigma's van de 'nationale' geschiedschrijvers Pieter Geyl en Henri Pirenne steeds in een kritische handgreep poogde te vatten, houdt in dit *Wt*-nummer de *Autobiografie* van Geyl tegen het licht. Dat levert een omstandig essay op over het werk en het gedachtegoed van de Utrechtse hoogleraar.

Wils komt tot het besluit dat de visie die hijzelf in 1994 formuleerde over Geyl en de Groot-Nederlandse beweging – gesteund op de bundeling van zijn vroegere artikels, die hij in 1994 had “bijgewerkt” – wordt bevestigd bij het lezen van de *Autobiografie*. Een uitdaging dus om Wils én Geyl te (her)lezen.

Een aspect van de Vlaamse beweging dat niet in overeenstemming was met Geyls levensloop en zijn ideologische opvattingen, was de Vlaamse collaboratie tijdens de Tweede Wereldoorlog. Dat engagement was (onvermijdelijk) ideologisch en politiek geladen, maar het sneed tegelijk horizontaal en verticaal doorheen de culturele wereld in Vlaanderen. Een kenschetsend voorbeeld van die verwevenheid vormt de vooraanstaande graficus, ontwerper van historische stoeten en glazenier Frans Van Immerseel (1909-1978). Van Immerseel was tijdens de Tweede Wereldoorlog Kriegsberichter bij het Vlaams Legioen aan het oostfront.

In *De oostfronttekeningen van Frans Van Immerseel* belicht Frank Seberechts uitgerekend laatstgenoemde fase in het leven van deze kunstenaar en organisator, wiens belang volledig over het hoofd werd gezien in de belangrijke publicatie die enkele jaren geleden verscheen m.b.t. de relatie tussen kunst en politiek in België.³ In de Vlaamse biografische geschriften omtrent de kunstenaar wordt anderzijds nauwelijks verwezen naar diens oorlogsverleden. De bijdrage van Frank Seberechts vult dus een belangrijke leemte in de kennis omtrent het leven en het werk van Van Immerseel. Het door Seberechts beschreven politiek-artistisch engagement tijdens de wereldoorlog heeft overigens niet verhinderd dat de graficus en artistiek organisator tot bij zijn dood algemene waardering genoot bij het brede Vlaamse publiek en ook bij de overheid.

Het politieke engagement binnen de Vlaamse collaboratie leidde er dus niet noodzakelijk toe dat de betrokkene, na het uitzitten van zijn (soms jarenlang durende) straf, verstoken bleef van de waardering vanwege de publieke opinie en vanwege de overheid.

Tot die vaststelling komt ook Luc Vandeweyer in zijn bijdrage “*Doch schuld bekennen, om den duivel niet!*” *Celindrucken van Albert Moortgat, burgemeester van Breendonk*. Albert Moortgat (1890-1983) was brouwer in Breendonk en van 1921 tot 1944 burgemeester in diezelfde gemeente. De bronnenstudie over het Vlaamsgezinde engagement en de betrokkenheid van de brouwer en gewezen burgemeester, vertrekt vanuit de egodocumenten die door Moortgat werden geschreven tijdens

3. Bedoeld wordt hier: V. Devillez, *Kunst aan de orde. Kunst en politiek in België. 1918-1945*, Gent, 2003. Het boek werd uitvoerig besproken in *Wt*, jg. 64, 2005, nr. 2, pp. 107-116. De recensent (Paul Huys) wees daarin op de grote waarde van die studie, maar tegelijk eveneens op de talrijke lacunes en slordigheden die erin voorkomen.

zijn interneringsperiode (1944-1947). De aard van die documenten, door Moortgat *Celindrukken* getiteld, biedt begrijpelijkerwijze een beklijvende inkijk in de psychologie en het persoonlijke drama van de flamingant die economisch, politiek en sociaal hoog aanzien heeft genoten maar uiteindelijk in een diepe mentale impasse terecht komt. Vandeweyer plaatst dit leven en dit engagement echter in een breed, kritisch en tegelijk contemplatief historisch kader. Dat hij kon beschikken over de dagboeknotities is daarbij uiteraard belangrijk. Want *“Om de oorlog en de naoorlogse bestraffing beter te leren kennen wat feiten en mentaliteit betreft, zijn archiefstukken zoals zijn [van Moortgat] ‘Celindrukken’ niet alleen zeer welkom, ze zijn zelfs broodnodig”*, besluit Vandeweyer.

FRANS-JOS VERDOODT | REDACTIESECRETARIS WT